

Yayınlayan: Ankara Üniversitesi KASAUM
Adres: Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Cebeci 06590 Ankara

Fe Dergi: Feminist Eleştiri 10, Sayı 2
Erişim bilgileri, makale sunumu ve ayrıntılar için:
<http://cins.ankara.edu.tr/>

***Homosoyal Birliktelik Örneği Olarak Mahalleyi
Korumak: Sıfır Bir Dizisinde Erkeklik Halleri***
Esra Gedik

Çevrimiçi yayına başlama tarihi: 15 Aralık 2018

Bu makaleyi alıntılar için: Esra Gedik “Homosoyal Birliktelik Örneği Olarak Mahalleyi Korumak: Sıfır Bir Dizisinde Erkeklik Halleri” *Fe Dergi* 10, no. 2 (2018), 60-70.

URL: http://cins.ankara.edu.tr/20_6.pdf

Bu eser akademik faaliyetlerde ve referans verilerek kullanılabilir. Hiçbir şekilde izin alınmaksızın çoğaltılamaz.

Homososyal Birliktelik Örneği Olarak Mahalleyi Korumak: *Sıfır Bir*¹ Dizisinde Erkeklik Halleri

Esra Gedik*

Toplumsal cinsiyetin farklı temsillerinin görülebildiği alanlardan biri de yerli diziler ve dizi karakterleridir. İzleyici dizi karakterleri ile özdeşim kurabilmektedir. Kahramanlara yakınlaşırlar, kötülere karşı aralarında bir bağ kurulur. Bu nedenle, bu çalışmada Sıfır Bir dizisinde mahalleyi koruma amacıyla bir araya gelen erkek karakterlerin seyirci ile kurduğu homososyal bağlar incelenmektedir. Bunu yaparken Sıfır Bir dizisinde karşımıza çıkan erkeklik halleri makalede analiz edilmiştir. Makalenin izleyici erkekler üzerindeki etkilerini incelemek için 15 üniversite öğrencisi ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Dizinin genç erkek izleyici ile erkek olma ve şiddet arasındaki bağı pekiştiren ve normalleştiren bir ilişki kurduğu görülmüştür. Dizi üzerinden 'gerçek erkek' algısı yaratılmış ve prime time dizilerdeki 'cici' erkeklere nazaran Sıfır Bir dizisinde küfreden, şiddet uygulayan, öldüren karakterlerin 'gerçek erkek' olarak kabul edildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Yerli dizi, erkeklik, şiddet, medya ve televizyon, Sıfır Bir.

Protecting the Neighborhood as an Example of Homosocial Collaboration: Masculinities in *Sıfır Bir* Series

*One of the areas in which different representations of gender can be seen is the TV series and characters in them. The viewer can identify themselves with the characters. S/He gets closer to the heroes; a connection between them is established. For this reason, this study examines the homosocial relationships of the male characters who come together to protect the neighborhood in *Sıfır Bir* series. While doing this, the masculine discourse in *Sıfır Bir* series were analyzed in the article. A semi-structured interview was conducted with 15 university students to examine the effects of the masculinity on the male audience. It has been seen that the series establish a relationship with the young male audience that reinforces and normalizes the bond between being male and violence. The real man perception was created through the series, and it was seen that the characters who swear, perpetrate and kill are seen as real men in *Sıfır Bir* series compared to the beautiful men in prime time series.*

Key Words: Turkish series, masculinity, violence, media and television, Sıfır Bir.

Giriş

*Televizyon, en büyük hikaye anlatıcısıdır.
(Kozloff, 1992)*

Yerli diziler popüler kültürün önemli unsurları olarak pek çok çalışmanın konusu olmaktadır.² Özsoy'un (2011: 125) da dediği gibi "Türkiye'de 1990'larda başlayan 2000'lerde hızla artan ve bugün sayıları yüzlerle ifade edilen yerli diziler, toplumsal yaşamın da vazgeçilmez unsurları arasında bulunmaktadır." Sönmez (2010: 23, 80-81) bugün televizyonların en çok izlenen zaman dilimlerinin yüzde 80'ini dizilerin oluşturduğunu ifade etmektedir. Yücel'e göre televizyon dizilerinde 1995'ten sonra artan popülerlik, özel kanalların açılmaya başlaması ile ilgilidir (2014). Giderek artan özel kanallar ile dizilerin içeriği ve niteliği değişmiş ve bu tarihten sonra giderek artan bir ilgi yakalanmıştır. 2000'lerden sonra yerli dizilerin doruk noktasına ulaşması, yerli dizilerin yurt dışına satışlarının ve yurt dışında da (özellikle Orta Doğu ülkeleri) popülerlik kazanmaları ile ilgilidir. Bu durum yerli dizi piyasasını da etkilemiş ve dizi sayısı giderek artmıştır.

*Dr. Öğr. Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi

Bu anlamda dizileri incelediğimizde, diziler toplumsal normlar ve pratikten etkilenir ve bu normları ve pratikleri etkiler. Toplumsal cinsiyetin farklı temsillerinin görülebildiği alanlar, çalışmanın kapsamında da yer alan yerli diziler ve dizi karakterleridir. 2000'lerde televizyon kanallarının ana eksenine haline gelen televizyon dizileri (Yücel, 2014) yarattıkları karakterler ile toplumsal kültürü derinden etkilemektedir. İzleyici kimi zaman dizi karakterleri ile homososyal bağlar kurmaktadır. İzleyiciler dizi karakterleri ile özdeşim kurarlar. Kahramanlara yakınlaşırlar, kötülere karşı aralarında bir bağ kurulur. Dizi anlatıları içerisinde kurulan bu bağın alt yapısını ise toplumsal cinsiyet temsilleri oluşturur. Bu temsiller dramaların temelini oluşturur (Özsoy, 2016: 240). İzleyicilerine toplumsal değerler üzerinden kurgulanmış bir hikâye aracılığıyla ulaşır diziler. Birbirinden farklı türde olsalar da dizilerde yer alan kadın ve erkek karakterlerin temsil edilme biçimleri oldukça benzerdir. Dizi içerikleri toplumsal yapıda var olan değerlerden yola çıkılarak kurgulanmakta, dolayısıyla toplumsal cinsiyetçi bakış açısını kadın ve erkek rolleri üzerinden tekrar kurgulayarak topluma yansıtmaktadır.

Çetinkaya'nın (2005) da vurguladığı gibi, gençler iyi birer televizyon izleyicisidirler. Gençlerin televizyon dizilerindeki kahramanlar ile kendilerini özdeşleştirmeleri, kahramana benzemeye çalışmaları dikkat çekmektedir. Bu konuda Türkiye televizyonlarında oldukça popüler olan bazı dizilerin (*Deli Yürek*, *Yılan Hikâyesi*, *Kurtlar Vadisi*, ...) özellikle gençler tarafından izlenme oranları yüksektir. Özellikle erkek karakterler, Türkiye'deki kültürün geçerli hegemonik erkeklik değerleri için önemli taşlar olarak işlev görür. Kitle iletişim araçları; benlikler, kimlikler, aidiyetler için sunduğu anlam dünyası içerisinde sınırlar çizerek, doğru-yanlış ve normal-normal olmayan davranışları belirlemektedir (Timisi, 2010: 87). Dolayısıyla televizyon programlarında toplumsal yaşamdaki erkeğin sadece belirli roller üzerinden temsili, erkeklerden beklenen ve istenmeyen çeşitli davranış kalıplarını da sürekli hatırlatmaktadır. Ancak ister ana karakter ister yan karakter olsun, dizilerdeki erkelerin kurgulanmış davranışlarının hegemonik erkeklik sınırı içinde hareket ettiğini görmek mümkündür. Kısaca, erkekler medyanın da yardımıyla Serpil Sancar'ın bahsettiği 'cinsiyetlendirilmiş toplumsallıklar'a dönüştürülmüştür (2013: 19). Özmen (2015) dizilerde yer alan karakterlerin sayısını cinsiyete göre ayırtmış ve dokuz dizideki karakterlerin oranına bakarak bunların %62'sinin erkek ve %38'inin kadın karakterlerden oluştuğunu tespit etmiştir. Serttaş ve Gürkan (2015: 97) bu durumu şöyle özetlerler: "Hikâye ediciler erkek olduğu için anlatılanlar da, erkeğe simgesel bir güç veren erkek ve erkekleşme hikâyeleridir."

Hegemonik erkeklik, hem popüler kültürden kaynaklanabilir hem de buna yansiyabilir. Toplumsal cinsiyet rollerinin ve ideallerinin yansımaları ve takviye edilmesi, özellikle erkeklik; popüler filmlerde, dizilerde ve televizyonda karakter temsiliyetleri üzerinden görülebilir. Çalışma, bu temsili oluşturan kodlardan hareketle homososyal birliktelikler aracılığı ile nasıl bir erkek dünyası inşa edildiğini çözümlemeyi amaçlamaktadır. Günümüz erkeklik çağında etkili olan unsurlar, popüler metinlerde karşımıza çıkan temsiliyetler; homososyal erkek dostluklarının ve bağlarının tasvirini, popüler metinlerde canlandırılan erkekliğin kodlarını-ritüellerini ve bu kodların-ritüellerin gerçek hayatta erkekler arasında yürürlüğe sokulmasını içerir. Hem yeni beklentiler üreten hem de mevcut normları güçlendiren üç faktör hegemonik erkeklik üretimine katkıda bulunur: Öncelikle erkek homososyalliği üzerinden tahakküm kurulur, ikinci olarak erkeklerin kadınlara ve diğer erkeklere karşı nasıl davrandıkları belirtilir, üçüncü olarak da bu beklentilerin, kodların ve ritüellerin, teşvik edildiği ve yerleştirildiği gerçek hayatta durumlar yaratmasında rol oynar. Berktaş'ın da (2003: 136) belirttiği gibi

Kültürel temsiller, ister görsel ister yazınsal olsun, yalnızca önceden belirlenmiş bir ideolojiyi yansıtmakla ve ifade etmekle kalmazlar, aynı zamanda onun kurgulanmasına ve dönüştürülmesine etkin bir şekilde katılırlar ve kullandıkları spesifik kodlar aracılığıyla dünyayı anlamlandırırırlar.

1990'lardan beri yerli diziler Türkiye'deki toplumsal, kültürel hayat ile yakından ilişkilidir. İçerikleri toplumsal ve kültürel gerçekliğe uygun olarak oluşturulan diziler izleyiciler tarafından 'mitleştirilmektedir' (Özsoy, 2011: 137). Özsoy'un (2015) da belirttiği gibi,

Yerli dizilerin 2000'li yıllardan sonra devam eden serüveni içinde en dikkat çekici nokta, farklılaşan türler ve alt türler olmuştur. İlk yıllarda komedi, melodram ve uyarlamalar dikkati çekerken özellikle 2000'lerden başlayarak korku, polisiye ve tarih öne çıkan alt türler olarak diğer türlere eklenmiştir. Bu yıllarda mafya, ağa ve töre dizileri olarak ifade edilen yapımların sayısı da artmıştır.

Son dönemlerde mitleşmiş dizilerin türüne baktığımızda polisiye, çete-mafya ve savaş dizilerinin ön plana çıktığı görülür.³ Karakterlerin temsilinin yanı sıra bu tarz dizilerin anlatısı içinde önemli olan unsurlardan

biri de mekândır. Özellikle, son dönem dizilerde büyük şehirler dışında da Türkiye'nin farklı kentleri dizilerin mekanı olarak kullanılır. Bu mekânlara yakından baktığımızda suçun yoğun olarak işlendiği sokaklar, mahalleler, kentlerin varoşları karşımıza çıkar. *Sıfır Bir* dizisi Adana'da geçer ve kentin varoşlarında geçen erkek hikayeleri anlatılır. Mekânlar çoğunlukla referanslarını gerçek hayattan alırlar. Dizi kurgularının yerleşik cinsiyetçi kodlarını atlamamak gerekir. Toplumsal cinsiyet algısının dizilerdeki karakterlerin mekânlarla ilişkilmesi üzerinden yeniden üretildiğini söyleyebiliriz. Kadın ve erkek karakterlerin sunuldukları mekânların toplumsal kabullere paralel biçimlendiği görülmektedir. Yapımlarda, cinsler genellikle toplumun kendileri ile eşleştirdiği mekânlarda, kendilerine yüklenen görevleri yerine getirirken görülmektedirler. Kadınlar daha çok evsel alanda, erkekler ise kamusal alanda var olmaktadır. Erkeklerin kendilerine yaratmış oldukları 'erkeklik mekânları', erkekliklerini pekiştirdikleri bu alanlar yine her ayrımda olduğu gibi 'kamusal alanda' yer alır. Connell ise 'erkekliklerin' gerçekleştiği mekanlardan biri olan sokağı şöyle tanımlar: "Sokak büyük bir erkeklik/kadınlık biçimleri ve cinsellik tiyatrosudur" (2016: 199). Dizi kurgularında da hem kamusal hem de özel alanda erkekler mevcut egemenliğini sürdürürken kadınlar yalnızca özel ve kamusal alanın çerçevesi eril tahakkümce belirlenen kadınlara özgü kısımlarında mevcudiyetlerini gösterirler. Kadınların varlığının sınırları kamusal alanda dahi belirlenmiştir ve kadınlar bu alanda kısıtlı bir şekilde yer alırlar. Bu anlamıyla mahalle, homososyal bir mekân olarak çizilir.

Hegemonik erkeklik incelemelerine baktığımızda, hegemonik erkeklikte erkeklik inşasının agresiflik, mücadele, kahramanlık ve heteroseksüellik ile tanımlandığını da görürüz. Başka bir deyişle, erkek egemenliği bu tanımda güçlülük miti üzerine kurulmaktadır (Connell, 1995). Bu anlamda hegemonik erkekliğin kendisine baktığımızda, erkekler arasındaki hiyerarşik yapıda hegemonik erkeklik en üst konumdadır ve iktidarı elinde tutan erkeklerin sahip olduğu güçlü erkeklik imgesine işaret etmektedir (Connell, 1995, 2000). Hegemonik erkeklik, aynı zamanda ataerkilliğin meşruluğuna zemin hazırlayan toplumsal cinsiyet pratikleridir. Bu pratikler, Connell'a (1995) göre, kadınların ikincil ve erkeklerinse egemen konumlarını garanti altına alır. Bu anlamda, erkeklere egemenlik kurmada önemli stratejiler sağlayan ise eril şiddet pratikleridir: kadına karşı, homofobik ve ırkçı şiddet. Bu çalışmanın, erkeklik değerlerinin temsil edildiği düşünülen homososyal mahalle ağabeyleri/delikanlıları ilişkileri üzerinden, mahalleyi korumak adına dizide uygulanan şiddet⁴ pratikleri aracılığıyla erkekliğin güçlendirilme sürecini görmemize yardımcı olması ve toplumdaki şiddet-erkeklik alanında yeni sorulara yöneltmesi beklenmektedir. Çalışmada, *Sıfır Bir* dizisinde yer alan karakterlerin mahalleyi korumak için egemenlik kurma amaçlı uyguladıkları şiddete yükledikleri anlamlar ve bu anlamların mahalle içinde bir yaşam pratiğine dönüşmesi üzerine odaklanılmıştır.

Çalışmanın Yöntemi

Sıfır Bir dizisinin dört sezonunun tüm bölümleri içerik analizi ile incelenerek diziyeye eleştirel erkeklik gözü ile bakılmıştır. Buna ek olarak diziyi izleyen, yaşları 20 ile 25 arasında olan, 12 erkek ve üç kadın üniversite öğrencisi ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

Homososyallik ve Erkeklik Bağları

Homososyallik kavramı aynı cinsiyetteki kişiler arasındaki sosyal bağları tanımlar. Kavram ilk olarak 1970'lerin sonlarında geliştirildi, ancak 1990'ların başında, toplumsal cinsiyet çalışmalarında erkeklere yoğunlaşılmasıyla, kavram literatürde yeniden ortaya çıktı (Andersson, 2003; Tallberg, 2009). Kavram, erkekler ve erkeklikler üzerine yapılan çalışmalarda sık sık kullanılır, erkek dostluğu, erkek bağları ve kardeşlik kodları üzerine yapılan çalışmalarda bulunur (Bird 1996; Flood, 2008; Mac An Ghail, 1994; Messner, 2001). Erkeklik çalışmaları, homososyallik ile erkeklik arasında güçlü bağlar olduğunu savunur: erkeklerin yaşamlarının, erkekler arasındaki ilişkilerle organize edildiği söylenir, ayrıca hegemonik erkekliğin bir sonucu olarak erkek birliği oluşturulmasında homososyallığın etkili olduğu görülmüştür. Erkeklerin diğer erkeklerle olan ilişkileri yoluyla ataerkilliği destekleyen homososyallığı, erkeklerin birbirlerine nasıl bağlandıklarını, kapalı ekipler kurduklarını ve erkekliği savunduklarını öğretmek için kullanılan tanımlayıcı bir terimdir. Homososyallik, erkeklerin ataerkil bir toplumsal cinsiyet düzeni içinde kendilerini diğer erkeklere ve kadınlara yönelttiği uygulamalar olarak anlaşılır. Barrett (1996), Bird (1996) ve Gregory (2009) farklı ortamlardaki erkeklerin kolektif hikaye anlatımı, mizah ve şaka yoluyla farklı hegemonik erkeklik biçimlerini nasıl ürettiklerini göstermiştir. Bird (1996), hegemonik erkekliğin aynı zamanda hegemonik erkeklik ile özdeşleşmeyen erkekleri içeren homososyal durumlara da hakim olduğunu iddia eder; çünkü bu adamlar, gruptan dışlanma riski nedeniyle baskın kuralları ihlal edemediklerini hissederler.

Bu çalışma için homososyallik kavramı, hegemonik erkekliğin korunmasını açıklayan, toplumsal cinsiyet ilişkilerini oldukça istikrarlı bir güç yapısı içinde konumlandıran bir mekanizma ve sosyal dinamik olarak tanımlanmaktadır. Erkekliğin hegemonyasını ve imgelerini destekleyen ve güçlendiren bir mekanizma olarak (Bird, 1996; Gilmartin, 2007; Kiesling, 2005; Snyder, 2007) görülür. Bird (1996) homososyalliğin hegemonik erkeklik ve ataerkilliği koruduğunu, kurumsal ve kişilerarası olarak erkeklerle kadınları ayırtmaya ve hegemonik olmayan erkeklikleri bastırmaya çalıştığını savunmaktadır. Ayrıca, aynı cinsiyetteki sosyal etkileşimlerin cinsel bir nitelik taşımadığını vurgulamak önemlidir (Lipman-Blume, 1976). Aynı cinsiyetten insanlar arasında mutlaka cinsel etkileşim gerektirmediği için homososyal birliktelikler 'eşcinsel'den ayırt edilir. Erkekler arasındaki dayanışma, erkeklerin kadınlara karşı cinsel şiddetini (Boswell ve Spade 1996) ve kamusal alanlarda gey, lezbiyen, biseksüel ve trans kişilere karşı şiddetini (Herek, Cogan ve Gillis 2002) şekillendirir. Homososyallik, erkeklerin kendilerini ataerkil bir cinsiyet düzeninde diğer erkeklere yönelttikleri uygulamalar olarak anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte, homososyalere yapılan bu tür dönüşler, dizi, film ve televizyon tasvirleri, erkek heteroseksüelliğinin homososyal bağlar üzerinden gerçekleştirilmesine ayrıcalık sağladığı için önemlidir (Greven, 2002). Bu bağlamda eril homososyal ilişkiler, erkeklerin geliştiği bir ortamı besler gibi görünmektedir. Örneğin, *Sıfır Bir*'deki erkeklerin birbirleri ile iyi arkadaş olarak karakterize edilmesi, kendi zamanlarının çoğunda yalnızca birbirleriyle vakit geçirmeleri gibi. Dizide sürekli vurgulanan, mahallenin bir aile olduğu ve mahalledeki erkeklerin birbirlerini ve kadınları ne pahasına olursa olsun korumak zorunda olduğudur. *Sıfır Bir* izleyicisi erkek görüşmeciler dizideki bu erkek sosyalleşmesini şöyle yorumluyor:

Diziyi sevmeye nedenlerimden biri de dizideki erkek dostluğu. Bizi çok iyi yansıtıyor. Kızlar dedikodu, makyaj konuşur ama dizi erkeklerin birbirilerini nasıl kolladıklarını, gerekirse dostu için ölüme gidebileceğini gösteriyor. Erkeklik budur. Dostun için ölürsün de öldürürsün de. Kızlarda bunu bulamazsın. (Eren, 21, Üniversite öğrencisi)

Süper değil mi? Birler, birlikteler... Yabancı filmlerde bro derler ya. Onun gibi bir şey ama daha bizcesi. Biz birbirimizi kollarız da öğretiriz de. Yamuk olmaz bizde, işte bro'nun Allah'ı bizde var. (Atakan, 20, Üniversite öğrencisi)

Bu açıdan baktığımızda, homososyallik ile erkekler doğdukları andan itibaren nasıl erkek olmaları gerektiği konusunda geleceğe hazırlanırlar. Erkek kimliği sürekli olarak yeniden ve yeniden şekillenen ve sınıyan bir kimlik olarak karşımıza çıkar. Bu anlamda, toplumdaki erkeklik algısı, erkekleri hayat boyu sınava tâbi tutmayı sürdürür. Bu yüzden de erkekler kendi hemcinsleri tarafından 'onay' görmek için uğraşıp dururlar. Şiddete başvurma, erkeklerin erkek olduklarının ispat edilmesinde önde gelen ispat kaynaklarından bir tanesidir. Burada etkili olan husus hiç kuşkusuz erkeklerin kendi içlerindeki homososyal birliktelikleri üzerinden erkek olma sosyalizasyonu yaşadıkları gibi, bunun yanı sıra erkeklik bilgileri ile de donatılıyor olmalarıdır. Homososyal birliktelik, uygun davranış kodlarını diğer erkeklere bırakmak, erkeklerin kendi erkekliklerini doğrulamaları için ortak bir yöntem gibi görünür. Dizideki mahalle delikanlılarının arasındaki ilişki de buna örnek verilebilir. Örneğin, dizide uyuşturucu kullanan gençler hemen kontrol altına alınır, uyarılır. Mahalledeki genç ve yetişkin erkeklerin kadınlarla ilişkileri şekillendirilir, bu erkekler nasıl dövüşmeleri konusunda bilgilendirilirler. Dizinin ilk bölümünden itibaren mahalle delikanlıları, mahalleyi kadın satıcılarından ve uyuşturucu satanlardan nasıl koruyacakları konusunda Savaş, Özgür ve Cio tarafından ekip içine alınarak eğitiliyorlar. Mahallenin 'öteki'leri ise bu uyuşturucu ve kadın satan erkek gruplarıdır. Örneğin, ilk sezon ikinci bölümde mahallede uyuşturucudan ölen genç bir erkeğin ardından, mahalle delikanlıları Savaş ve ekibi etrafında toplanarak "kazanız kazamız, belanız belamızdır" diyerek birlikteliklerini pekiştirirler. Yine aynı bölümde görece güçsüz olan erkekler, güçlü buldukları (çünkü Savaş ve ekibi mahallede kadın satan ekibi öldürdüler) Savaş ve ekibine tâbi olmayı kabul ederler.

Dizide iki tane sivri genç var. Mahallenin huzurunu bozuyorlar. Onlar herhangi bir gruba dahil olmadıkları için uslanmıyorlar. Savaşların grubunda olsalar adam olacaklar. Her izleyişimde karşına alıp döve döve adam edesim geliyor. "Erkeklik bu mudur ağa?" diye diye öğreteceksin bunlara. (Mehmet, 20, Üniversite öğrencisi)

Dizideki kızlara bakın anca erkeklerle nasıl evleniriz bunun derdindeler. Hele Savaş'ı seven doktor kadın, adam tek tek kardeşlerini kaybediyor kadının derdi ne? "Neden bana ilgi göstermiyorsun?" Naptı Savaş en başından? Sen yoluna ben yoluma... Çünkü koruması gereken mahallesi var. Kardeşleri daha önemli. Kardeşlerin acı çekerken karı kız düşünemezsin. Her şeyin bir sırası var. Erkekler bilir, bilmesede ne güzel öğretiyor Savaşlar. (Mehmet, 23, Üniversite öğrencisi)

Homososyal ortamlardan bir tanesi olarak mahalleler erkek kimliğinin şekillenmesinde etkili olan alanların başında gelmektedir. Dizideki mahallelere baktığımızda bu mekânlar, 'erkek'çe konuşulan, 'erkek' zihniyet kalıplarıyla hareket edilen ve 'erkek'si davranışların hakim olduğu mekânlar olarak gündelik hayat içerisinde önemli bir mekân işlevini yerine getirmektedir. Mahalleyi korumayı sürekli olarak küfretmek, mahalleye zarar verenleri aşağılamak, fiziksel ve psikolojik şiddete maruz bırakmak olarak algılayan bir zihniyet yapısı sunmaktadır. Mahalle delikanlısı olmak, kişinin hayatında önem verdiği ve kimliğini tanımlamada kullandığı önemli alanlardan bir tanesidir. Ancak bu kimliğin sağlıklı bir şekilde işlemesi için 'öteki' olarak adlandırılan rakip insanlara ihtiyaç bulunmaktadır. Bu alanda erkeklikle ilintilendirilen 'şiddet, küfür/argo kullanımı' vb. gibi davranışları fazlasıyla görmekteyiz. Ayrıca yine mahalle alanları erkeklerin birbirlerine yönelik tahakküm biçimlerine de sahne olabilmektedir. Bu anlamda dizi, eril şiddetin zaman zaman kendi hemcinslerine de dönebildiği ve onlar üzerinden de yürüyebildiği örneklerle doludur. Örneğin, dizide ilk sezonda mahallede 'talebe Ömer' diye bilinen genci uyuşturucuya alıştıranlarla ve Ömer'le ilgili olarak Savaş şöyle der: "Bana o Ömer'i bulun. Bunu ona satanı da alıştıranı da bulup savaş açacağız." Satan gençleri bulduklarında "Abisinin amına koyuyum lan. Oğlum erkekliğiniz biter sizin lan. Erkek adama eroin içmek yakışıyor mu oğlum?" diyerek ve aynı anda da gençleri tokatlayarak mahallede 'erkek olmanın' kodlarını şiddet kullanarak çizerler.

Erkekler ve şiddet ilişkisine dair kavrayışımız son yıllarda özellikle erkeklik çalışmaları literatürü sayesinde gelişmeye başlamıştır. "Erkek olmanın anlamı nedir?" ve "Bir erkek nasıl olmalıdır?" sorularının yanıtı şiddet ile olan ilişki ile de ilgilidir. Erkeklik çalışmaları erkekliğin tarihsel, kültürel ve toplumsal bir kurgu olduğundan hareketle eril iktidarın kaynaklarına ve farklı tezahürlerine ışık tutmayı amaçlayan disiplinler arası bir akademik çalışma alanı olarak erkeklik ve şiddet arasındaki bağı görmemize olanak sağlar. Türk'e göre (2015: 92) "Erkekliğe atfedilen güç ve dayanıklılık, cesaret ve kahramanlık gibi motifler homososyal topluluk içinde ritüelleştirilmiş performanslar üzerinden yeniden ve yeniden üretilirler." Örneğin, dizinin dördüncü sezonunda, Savaşların grubunun karşısındaki diğer erkek grubunun lideri kendi adamlarına şöyle seslenir: "Gidin yarına kadar düşünün. Kalbiniz atmıyorsa avradınızın dizinin dibinde oturun beni izleyin." Bu alıntı da görülebileceği gibi meydan okumak, şiddet uygulamak yaşamakla bir tutulurken buna yaklaşmayan erkekler kadınsılaştırılarak ötekileştiriliyor.

Pınar Selek, erkekliğin bir pişme hali olduğunu belirterek şiddetin erkekliğin kurulumunda elzem ve deneyimlenmesi gereken bir olgu olarak kanıksandığını belirtir (Selek, 2008). Bu sebeple erkekler arası rekabet içeren oyunlar, müsabakalar ile kavga, savaş gibi risk alma durumlarında erkekler kolayca şiddete maruz kalma ya da tanık olma ihtimaliyle karşı karşıyadır. Kavgalar, erkeklerin fiziksel güçlerini acıya dayanma kapasiteleri ile gururla gösterdikleri yoğun bir performans görüntüsüdür. Bu görüntülerin izlenmesiyle, erkekler, sertliğin özsel erkeksi erdemlerden biri olduğuna dair bilgilenirler. Erkeklerin homososyalliği, erkekler arasındaki kişilerarası şiddet kullanımında da geçerlidir. Erkekler arasındaki dayanışma, erkeklerin kadınlara karşı şiddeti konusunda erkekleri bilgilendirir (Boswell ve Spade 1996); kamusal alanlarda gey, lezbiyen, biseksüel ve transseksüel kişilere yönelik şiddet (Herek, Cogan ve Gillis 2002) bunlara örnektir.

"Oku adam ol" derler ya. Bu adamlar okumamış ama bunlardan daha has adam mı var? Ne güzel dinletiyorlar kendilerini. Neden? Neden? Çünkü atara atar gidere gider (gülüyor...). Kadın seni dinlemiyor mu, mahallede yamuk yapan mı var, arkadaşlarına takılan mı var? Naptıyorlar? İki dene çaktıyorlar, fırça çekiyorlar ya da en temizi kafalarına sıkıyorlar. Adam gibi adamlar işte... (Furkan, 21, Üniversite öğrencisi).

Erkek çocuklar/genç erkekler, kendini ifade etmek için şiddetin gerekli ve meşru bir araç olduğunu öğrenirler. Diziler de bunların en önemli ve etkili araçlarıdır. Örneğin, dizinin dördüncü sezon hapishane bölümlerinde, koğuşta yapılan haksızlığı düzeltmek için konuşmak yerine haksızlığı yapanlar direkt dövülüyor.

Yine daha önceki bölümlerde mahallede, mahallenin erkeklik kodlarına uygun davranmayan genç erkekler sözlü ve fiziksel hırpalanarak 'doğru' yolu bulmaları sağlanıyor.

Şiddeti Kolaylaştıran Erkek Dayanışması

Tanzimat döneminde ortaya çıkan 'kabadayı' tanımlaması günümüzde geçerliliğini devam ettiren bir karakter olarak pek çok dizide karşımıza çıkar. Örneğin, *Sıfır Bir* ve *Çukur*⁵ dizileri. Kabadayılar, semtin namusunu koruyan, başka semtlerden istenmeyen ziyaretçilerin gelmemesini, semt sakinleri arasındaki meselelerin dürüst ve adil bir biçimde çözümlenmesini ve uygunsuz davranışların cezasız kalmamasını sağlarlardı (Kandiyoti, 1997: 212). Dizilerde karşımıza çıkan mahalle delikanlıları da semti koruyan, şehri koruyan, semt sakinlerini koruyan fedakar tiplerdir. Dizide de karşımıza çıkan mahalle delikanlıları grubu üyeleri, eski kabadayıların yeni görevlerini almışlardır. Bu görev, semti/mahalleyi korumaktır. Bu erkek grupları bireyin kendini özdeşleştirdiği birlikteliklerdir. Bu birliktelik çoğu zaman sıkı ilişkilerin geliştirildiği, iç normların ve kuralların oluşturulduğu yapılar şeklinde işlemektedir. *Sıfır Bir* dizisinde Adana'da Savaş, Cio, Özgür ve arkadaşlarının mahallelerini uyuşturucu satıcılarına karşı koruma mücadelesi gösterilir. Eskinin kabadayıları gibi kendi aralarında Savaş'ın liderliğinde bir ekip kurarlar ve gerektiğinde mahalleyi korumak için adam öldürürler. Onun ötesinde ise birlikte çalıştıkları, birlikte vakit geçirdikleri bir erkek gurubudur. Mahallenin genç erkekleri de bu gruba zaman zaman alınır ve mahalle delikanlısı olmanın adabı öğretilir. Örneğin, Anafor birinci sezonda küçükken geldiği grubun üçüncü sezon sonunda asil üyelerinden biri olup çıkıyor, üstelik de mahalle 'racon'unu öğrenmiş bir şekilde 'adam' oluyor. Egemen erkek kültüründe erkeklikle özdeşleştirilen dayanışmayı ve dostluğu Savaş ve arkadaşlarının mahalle delikanlılığı ile ilişkilendirip bu dayanışma ve dostluğa şiddeti kolaylaştırıcı bir anlam yüklemesi, mahalledeki dayanışmanın erkek kültürüyle bağlantısını göstermesinin yanı sıra şiddetin bu ilişkiler ortamında normalleştiğine de işaret eder. Şiddetin toplumda erkeklik eylemi olarak tanımlanması (Connell, 1995; Hearn, 1998), şiddetin dizide de hem normal hem de kaçınılmaz bir eylem sayılmasının temelidir. Dizide, şiddetin erkeklik olarak okunmasında toplumun genel inançlarından destek alınır, bu yönüyle de şiddet dizide hegemonik bir yere sahiptir. Şiddet, mahalle delikanlıları arasında ortak bir hafıza oluşturmada, grup bilincini pekiştirmektedir. Birilerini öldürdüklerinde bu 'haklı' ölümlerden ceza yemesinler diye grubun genç erkekleri suçu üstlenip grup üyelerini korurlar. Bir yere ait olma hissi, bu guruplar vasıtasıyla ikame etmektedir. Bu ikamenin şekli genellikle şiddet olmaktadır. Statü sahibi olmak, yer edinmek, ayrıcalık kazanmak güce, şiddete ve mücadeleye bağlıdır. Dizide şiddetin doğal bulunması; egemen erkek kültürüyle bağlantılı şiddetin ve dayanışmanın aslında erkekliklerin yeniden üretilmesiyle de ilişkisini göstermektedir.

Dizide, mahallenin, dolayısıyla mahalle delikanlılarının, dışa açık olmayan, kapalı grup özelliğiyle erkeklik ilişkilerinin kurulmasına olanak veren homososyal bir ortam olduğunu söyleyebiliriz. Örneğin, dizinin geçmişe dönüş hikâyelerini incelediğimizde Cio, Savaş ve Özgür'ün çocukluklarından beri beraber olduklarını görürüz. Çocukluklarından itibaren haksızlığa uğradıklarında bunu birlikte ama şiddet kullanarak çözdükleri görülür. Dahası mahallede bir evde beraber yaşadıklarına ve takıldıklarına şahit oluruz. Bu birlikteliklerin hiçbirinde kadın ile birlikte görülmezler. Dördüncü sezondaki hapisane bölümlerinde bile birlikte, tek bir koşu da beraber vakit geçiriyorlar. Şiddetin dizide erkekler arası mücadelede başarılı olma amacıyla uygulanması, karşı erkek grubuna egemenlik kurmada mahallenin bir ortak çıkarı paylaşmasına yararken, bir anlamda dayanışma sonucunda kazanılan bu başarı, erkekler arası hiyerarşide öteki erkeklerle üstünlük kurulmasına da fırsat tanımaktadır. Erkekliği tanımlayan dayanışmanın şiddeti sürdürmedeki bu anlamı, dizide hegemonik erkek mekanizmasının yeniden üretilmesinde de işlevsel olduğunu göstermiştir. Mahalleyi korumak için uygulanan şiddet erkeğin erkeğe karşı iktidarını ve erkek üzerindeki hükmünü amaçlar. Şiddetin uygulanması erkekler arasındaki dayanışmayı arttırırken, erkeklikleri pekiştirir ve meşrulaştırır (Onur ve Koyuncu, 2004: 40). Örneğin, dizinin dördüncü sezon bölümlerinden birinde "Ne güzel işte oğlum bize de bir fırsat doğdu. Eğer biz de onlardan birini öldürürsek o cemaatin içinde biz de olacağız" diyor mahallenin en genç erkeklerinden biri.

Sıfır Bir gibi çete-mahalle dizilerinde şiddetin bu kadar görünür olmasının ve erkek dayanışmasının erkekliğin olmazsa olmaz bir parçası olarak sunulmasının nedeni yaşanan erkeklik krizi sonrasında silikleşmeye başlayan, netliğini kaybeden erkek kimliğinin, cinsiyet üzerinden tekrar geri kazanılmaya çalışılmasıdır diyebiliriz. Erkekler arasındaki egemenlik düzeni, toprak, para, eğitim, meslekler, siyasi bağlantılar ve aile bağları dahil olmak üzere kaynakların kontrolüne dayanmaktadır (Lipman-Blumen, 1976: 16). Erkekler, erkeklik krizi sonrası saldırganlıklarını, güçlerini, rekabet güçlerini pazarlayabildiler. *Sıfır Bir* dizisindeki erkek karakterleri incelediğimizde, erkeklikleri toplumdaki görece sınıfsal olarak daha iyi konumdaki erkeklerle (cici

erkekler) benzer şekilde 'eve ekmek getiren, koruyucu, vb.' olarak tanımlanmış olmalarına rağmen, bu karakterler bu rolleri yerine getirmek için gerekli kaynaklara sahip değildirler. Bunun sonucu olarak, performansları içeren erkeklik biçimleri yaratmışlardır. Ekonomik güce ve kaynak kullanım gücüne erişemedikleri için erkeksi şiddet, agresiflik daha önemli hale gelmektedir. Bu tür erkeklik 'sokak kodları'nı da belirler. Yoğun olarak kentin yoksul mekânlarında yaşayan bu erkekler diğer erkeklerle bir araya gelirler ve şiddete meyilli olmaları beklenir. Bu davranış; yoksulluk, yüksek suç oranı ve işsizlik olduğunda güçlenir ve büyütülür. Kendi erkeklikleri dışında kalan diğer erkeklere karşı bir olurlar, tavır alırlar. Kendi erkekliklerinin kodlarını belirler.

Bu krizin atlatılmasının bir diğer yöntemi olarak dizide yer alan kadın karakterlere ve erkeklerle olan ilişkilerine bakılabilir. Bu dizideki kadın karakterler incelendiğinde, diğer dizilerden farklı olarak, ana kadın karakterler yer almaz. *Kuzey Güney*, *Behzat Ç.*, *Poyraz Karayel*, yakın dönem *Çukur* veya *Kurtlar Vadisi* dizilerinde bile ana kadın karaktere rastlarken *Sifir Bir* dizisi, kadınların hayat içindeki yerlerini ve rollerini yeniden tanımlayarak, erkekliği yüceltiyor. Dahası dizide kendi için konuşan kadın karakterler de yok. Dizideki kadın karakterler erkek dostluğu ve erkekliğin sergilenmesi için araçsal olarak kullanılmışlardır. Bu anlamda dizideki erkek karakterlerin kadınlar üzerinden erkekliklerini ispat ettiği görülür. Çünkü dizideki kadın karakterler yardıma muhtaç, kıt akıllı, kolay manipüle edilebilir ya da cinsellikleri ile erkekleri yoldan çıkarabilecek kişilikler olarak tasvir edilir. Çoğunlukla anne ve eş olarak karşımıza çıkarlar. Erkeklerle birlikte olan genç kadınlara baktığımızda erkek gibi küfreden ve şiddet yanlısı kadınlar olduklarını görürüz. Başka bir deyişle, mahalle erkekliğinin yansıması bu genç kadın karakterlerde vücut bulur.

Erkekçe Konuşma Yöntemi: Argo

Dil, iletişimin yanı sıra önemli toplumsal işlevleri de yerine getirir. Dil kullanımındaki farklılıklar, alt kültürel gruplamaları, sosyal tabakalaşmayı, cinsiyet farklılıklarını belirlemek, tanımlamak ve grup içi/dışı üyeleri tanımlamak için kullanılır. Erkekler ile kadınlar arasındaki dil farklılıklarının bu açıdan incelenmesi önemlidir. Erkek ve kadın arasındaki en belirgin dil farklılığından biri argo kullanımınıdır. Kutner (1974), ABD'de üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmasında erkeklerin kadınlardan çok daha fazla sayıda argo bildiklerini görmüştür: Erkekler tarafından toplam 83 ayrı ifade kullanılırken, kadınlar toplam 36 farklı ifade kullanmışlardır. Dilde argo ifadelerin kullanımı genellikle erkek kültürünün önemli bir parçasıdır (Hacısoftaoglu, Koca, 2011: 18). Dizideki argo/küfür kullanımına bakarsak iki durumla karşılaşırız.

Birincisi, daha önce de bahsettiğim gibi, erkeklik sürekli ispatlanması gereken bir durumdur. Erkek kimliği, toplumdaki diğer erkeklerin gözetimi ve denetimi altındaki bir onaylanma sürecidir. Bu nedenle erkekler kendilerine bir 'öteki' yaratmak zorundadır, erkek olduklarını, kadın ya da eşcinsel olmadıklarını, erkekliklerini kaybetmediklerini göstermek için. Erkeklikler kanıtlanırken kullanılan yollardan biri şiddet, bir diğeri ise argo/küfür kullanımınıdır. Sert, güçlü ve iktidar sahibi olmak bir bakıma erkek olmayı vurgulamaktadır. Dil aracılığı ile kadınlar ve diğer erkekler üzerinde tahakküm kurulur ve hegemonik erkeklik üretilmiş olur. Erkeğin gücünü gösterme biçimlerinden biri de kadın ve eşcinseller üzerinden kurduğu dilidir. Cümlelerde sıklıkla küfür olarak kullanılan 'sikmek', 'amına koymak', 'ibne' gibi kelimelerle kadın ve erkek cinsel kimliğinin ve bedeninin aşağılanması ve dil düzeyinde de erkek egemenliğinin ve gücünün ifade edilmesi söz konusudur. Bu noktada diziler popüler kültür söylemi üzerinden hegemonik erkekliğin üretildiği ve yeniden üretildiği homososyal bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü dizi, ekran karşısındaki erkek izleyici ile homososyal bir ortam yaratır ve dizide kullanılan dil gündelik hayatta pek çok erkek izleyicinin kendi erkekliklerini ispatlama araçlarından biri olur. Çoğunlukla argo ve küfür kullanımı güç ve otorite ile eşdeğer tutulur, bu şekilde konuşmak bir erkeğin 'güçlü' olduğu izlenimini yaratır. Dildeki iktidar aracı olagelmış erkek cinsel organı vasıtasıyla erkeğin güç üzerine kurulu kimliğini dil alanında gösterdiğini düşünürsek, cümlelerde sıklıkla küfür olarak kullanılan kelimelerle kadın ve erkek cinsel kimliğinin ve bedeninin aşağılanması, dolayısıyla dil düzeyinde de erkek egemenliğinin ve gücünün ifade edilmesi söz konusudur. Örneğin, dizide sıklıkla kullanılan ifadelerden bazıları şöyledir: "Orospu avrat gibi gülmeyin lan", "Onları yanan am gibi yakacağız", "Namusuma".

"Namusuma" ... Sadece kadının namusu yoktur bizim için, dostluğun, mahallenin de namusu vardır. Erkekler namus için yaşar, namus için öldürür. Bu söz de bu durumun özeti. Bunun üzerine söz verildi mi yer yarılma tutulmaz mı? Erkek sözü... (Emre, 20, Üniversite öğrencisi)

İkincisi, dizide de günlük hayatta da karşımıza çıkan durum, argo ifadelerin 'erkekler arası' bir muhabbet sürerken duygu ifade etmek için 'söylenivermiş' bir refleks ve savunma iddiası ile kullanımınıdır. Bu durum 'erkeklik'i pekiştiren güçlü bir olgudur (Hacısoftaoğlu ve Koca 2011).

Diziyi neden mi beğeniyorum? Çünkü erkekler, erkek gibi konuşuyorlar. Öbür dizilerdeki 'cici' erkekler gibi değil. Tamam, onlar gibi olmayabilirler ama erkeklik kas değil para hiç değil. Nasıl davrandığıdır. Erkek gibi konuşuyorlar. Kasmıyorlar, rahatlar, gündelik hayatta ne isek olar... Dili ile kadını da kırıkları da dize getirir. Yumruğunu vurmasına gerek bile kalmaz. (Mustafa, 21, Üniversite öğrencisi)

Bu 'dışa vurum biçimi' 'biz'den farklı yani 'öteki' olanınm üzerinde bir dil kurarak gerçekleşir. Böylelikle açık ya da örtülü olarak kadınlar ve eşcinsel erkekler, egemen heteroseksüel kültür ve hegemonik erkek dili tarafından ezilirler.

Gerçek Erkek – Cici Erkek

Çalışmaya başlarken çalışmanın öngörülere içerisinde olmasa da yapılan görüşmelerden ortaya çıkan 'gerçek erkek-cici erkek' karşılaştırmasına da değinmek gerekiyor. 15 üniversite öğrencisi ile yapılan görüşmelerin pek çoğunda, *prime time* dizileri diyebileceğimiz *Kıralık Aşk*, *Cesur ve Güzel*, vb. gibi dizilerdeki erkek karakterlerin erkeklikleri ile *Sıfır Bir* dizisindeki karakterlerin erkekliklerinin sıklıkla karşılaştırıldığına tanık olundu.

Bu anlamda *Sıfır Bir* dizisinin başka türlü bir homososyal yakınlık kurduğunu söyleyebiliriz. Diziyi izleyen Talat (21 yaş, Üniversite öğrencisi) şöyle diyor:

Sıfır Bir'deki erkeklik Türkiye'de orta sınıf insanlara daha yakın. Çünkü sokağa çıkınca kaslı, yakışıklı erkeklerle karşılaşma ihtimalimiz oldukça az. Bu sınıf farkından dolayı elbette. Belki İstanbul erkeği daha yakın ve normal gelebilir. Bunlar Adana, Mersin ve Hatay gibi şehirlerin erkekleri mesela, Acılarla büyümüş, küçük yaşlardan beri illegal işler yapan mahalle abileri.

Diğer dizilerde görüyoruz, bisiklet pompası ile şişirilmiş gibi duran, süslü erkekler. Paraları var ama erkeklik öyle bir şey değil. Bu dizidekiler gerçekler, bizdenler. Yamuklar, tıraşları falan canti... Delikanlılar. Erkek olmak için paraya, kadına, kasa ihtiyaçları yok. Hayata karşı bir duruşları var işte. Gözümüz erkeklik görüyor barbi bebekler değil (Ahmet, 25 yaş, Üniversite öğrencisi)

Görüşmeciler arasında yer alan kadın öğrenciler de benzer bir yaklaşımla bakıyorlar *Sıfır Bir* dizisindeki erkek karakterlere:

Sıfır Bir Adana'nın varoş kesiminin yaşadığı olumsuzlukları, mücadeleleri, zorlukları ve sıkıntıları anlatan bir dizi. Diğer dizilerde aşk, para, zengin kız-fakir oğlan, gönül ilişkilerine yer verildiğinden bu tür dizilerdeki erkekler klişe, basma kalıp rollerde karşımıza çıkıyor. Ama Sıfır Bir'de oynayan çoğu erkek giyim tarzı, konuşma şekli, duruş vs. gibi özellikleri ile farklı geliyor. Bana daha yakın geliyor (torbacılar hariç). (Ebru, 23 yaş, Üniversite öğrencisi).

Cio idealimdeki erkek. Hem kankalarını ne olursa olsun bırakmıyor, kolluyor hem mahallesini, kadın ve çocukları koruyor. Dürüst, olduğu gibi bir adam... Gerekirse kafalarına sıkıyor. Hayranım ona. Keşke tanışabilsem (Zeynep, 22, Üniversite öğrencisi)

Alıntıda da göreceğimiz gibi genç erkekler *prime time*'da yayınlanan dizilerdeki erkeklerle değil de *Sıfır Bir* tarzı dizilerdeki erkeklerle kendilerini daha yakın görüyor. Hem fiziksel hem de sınıfsal olarak kendilerine benzettikleri için bu tarz dizilerdeki erkeklik onlara daha gerçek geliyor.

Bu çalışma, hegemonik erkekliğin bir toplumda yalnızca erkekleri değil kadınları da etkileyen bir durum olduğu düşüncesini destekliyor. Dahası, öğrencilerin anlatıları hegemonik erkekliğin stabil olmadığı farklı grup erkeklikler arasında farklı hegemonya biçimleri kurulabileceğine de örnek teşkil ediyor.

Sonuç

Televizyon, kültürel olanın kurulup yansıtıldığı, toplumun ortak ritüellerinin inşa edildiği, dolaşıma sokulduğu ve yeniden üretildiği bir yerdir (Çelenk, 2005). Televizyonun toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirmek için kullandığı en yaygın format olan televizyon dizileri, hayatımızda büyük oranda yer etmiştir. Karakterlerin yaşadığı hayatlar, karşılaştıkları sorunlar ve nasıl çözümlenecekleri izleyici için büyük bir merak konusu oluşturmaktadır ve izleyiciler bu hayatları kendi hayatları ile özdeşleştirmektedir. Dizilerdeki yaşananlar günlük yaşamda izleyici sanki kendisi yaşıyormuşçasına paylaşılmakta, karakterlerin yaşadıkları olaylar değerlendirilmektedir. Başka bir deyişle, izleyici dizideki karakterlerle çoğu zaman homososyal bağlar kurmaktadır.

Dahası, televizyonun, gösterdiği ile seyirciye belirli bir yaşam sunduğu ve toplumun onayladığı geleneksel yapıyı yeniden ürettiği çeşitli çalışmalarla ortaya konmuştur. 1990'dan başlayarak devlet kanallarının yanında özel kanalların da yayınlarına başlamasıyla dizilerin çeşitleri, sayıları artmış ve reklamlarla birlikte toplumsal cinsiyete dayalı kadınlık ve erkeklik rollerinin şekillenmeye başladığı görülmüştür. Yerli diziler bugün üzerinde en çok konuşulan/tartışılan ve izlenen anlatılardır. Türkiye'de erkeklik tartışmaları ve çalışmalarının hızlandığı 2000'ler sonrası, yerli dizilerde de erkek dünyası ve erkekleri anlatan yapımlar görülmeye başlanmıştır. *Behzat Ç.* gibi. Bu tarz popüler medya metinlerinde, özellikle de yerli dizilerde sunulan kadın ve erkek kahramanların temsillerinde kadın ve erkeğin konumlanmasının ve temsiliyetlerinin her iki cinsiyeti de karakter özellikleri, fiziksel görünüşleri, duygu ve meslek çeşitliliği anlamında belli kalıplarla sınırladığı, bunun da var olan önyargıları kemikleştirip norm haline getirdiği görülür.

Bu anlamda, *Sıfır Bir* dizisinde karşımıza çıkan ve izleyici erkekleri şekillendiren erkeklik halleri çalışmada analiz edilmiştir. Çalışmada, dizinin izleyici erkekler üzerindeki etkilerini incelemek için 15 üniversite öğrencisi ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Dizinin genç erkek izleyicilerle, erkek olma ve şiddet arasındaki bağı pekiştiren ve normalleştiren bir ilişki kurduğu görülmüştür. Dizideki erkek karakterlerin, mahalleyi korumak adına dizideki kadınları ve genç erkekleri şekillendirmesi, üzerlerinde tahakküm kurması diziyi izleyen erkekler tarafından gerçek hayatta da olması gereken, ideal erkeklik olarak yorumlanmıştır.

Dizideki homososyal erkek dostluklarının ve bağlarının tasviri ile kullanılan şiddetin, erkeklerin bir yere ait olmak için 'nasıl erkek' olmaları gerektiği sorusunun cevabını ekrandan izleyiciye aktardığı ve dahası dizinin bir erkeklik tanımı yaptığı görülmüştür. Dizide tanınan erkekliğin kullandığı dile, erkeklerin diğer erkeklerle ve kadınlarla olan ilişkilerine bakıldığında, *prime time*'da yayınlanan dizilerdeki erkeklere kıyasla izleyici gençler tarafından gerçek erkek olarak kabul edildiğine rastlanmıştır.

Dizi üzerinden 'gerçek erkek' algısı yaratılmıştır ve *prime time* dizilerdeki 'cici' erkeklere nazaran *Sıfır Bir* dizisinde küfreden, şiddet uygulayan, öldüren karakterlerin 'gerçek erkek' olarak kabul edildiği görülmüştür. Bu anlamda, dizi karakterleri ile izleyici arasında homososyal bir bağ kurulduğu ve izleyici kadınların ya da erkeklerin dizideki erkeklik ve şiddet bağı olumladığı görülmüştür.

Toplumsal cinsiyet algısının, dizilerdeki karakterlerin mekânlarla ilişkilmesi üzerinden yeniden üretildiği de bu dizi için söylenebilir. Kadın ve erkek karakterlerin sunuldukları mekânları toplumsal kabullere göre incelediğimizde dizide neredeyse hiç ana kadın karakter olmadığı görülür. Var olan kadın karakterlerin hepsi yan hikayelerin nesnelidir ve erkeklerin şiddet uygulaması için meşru zeminler oluştururlar. Dahası, toplumda var olan toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümüne uygun şekilde evde anne ya da birilerinin kadını olarak tasvir edildiklerine şahit oluruz. Bu bulgulara dayanarak çıkarılabilecek temel sonuç, televizyon dizilerinde toplumsal cinsiyet rollerinin toplumun her alanında temsil edilmesidir ve kadın ile erkeğin rollerinin keskin çizgilerle ayrılmış olmasıdır. İncelenen dizide toplumsal cinsiyet rollerine ve erkekliğe dair tutum ve inanışlar geleneksel kalıplara uygun olarak yeniden üretilmektedir. Kadının, erkeğe göre ikincil konumunun baskın olarak devam ettirildiği gözlenmektedir. Dizilerde yaygın olarak işlenen bir tema olan şiddet teması etrafında yapılandırılan bu çalışma, bundan sonra televizyon ve televizyon dizilerinde erkeklik rolleri açısından şiddetin sunumu hakkında yapılacak potansiyel çalışmalara katkıda bulunması açısından önem taşımaktadır.

¹*Sıfır Bir - Bir Zamanlar Adana'da*: "Hikâye aslında bir grup gencin, birtakım haksızlıklarla ettikleri mücadeleyi anlatıyor. Mücadele neticesinde elde edilen her bir zafer, onlara inanan daha fazla yoksul insanı; her gözü yaşlı yoksul insan da ekibin sırtına daha fazla yük, sorumluluk ve yılmaz bir azmi beraberinde getiriyor. 20'li yaşlarda üç gencin; Savaş, Cio ve Özgür'ün, kadim dostları Cihat Sarsılmaz ve Anafor'la beraber içine düştükleri bu düzen, zamanla onların kaderi olmuş vaziyette... Hürriyet Mahallesi'nde fuhuş, uyuşturucu satışı yapanlara karşı mücadele yine aynı mahallenin gençleri tarafından sonuna kadar verilir. Mahalleli ailedir, aileye karşı saygısızlık ve her türlü haksızlık muhakkak ceza bulur. Bu mahallenin kendi kuralları vardır ve bu kurallar, cezaların yetersiz kaldığı her an devreye girmeye mecburdur. Savaş ve ekibi, mecburdur. Başka çareleri yoktur. Onlara başka çare bırakılmamıştır... Sıfır Bir sadece bir suç hikâyesini değil; ülkemizin, hatta dünyanın yoksul kesimlerinin gerçeğini anlatıyor. Evrenseli, yerel üzerinden yakalamayı başarıyor. Tıpkı dizinin yaratıcılarının Adanalı öncülleri Yaşar Kemal'in İnce Memed'le tüm dünyayı fethettiği ya da Yılmaz Güney'in, filmleriyle, bir kesime değil, tüm dünyaya seslendiği gibi. Adana'nın en yoksul mahallelerinden biri olan Hürriyet Mahallesi'ndeki her bir başkaldırın, maalesef bir o kadar suçlu ama iyi ki bir o kadar da insan" (<http://sifirbir.tv/hikaye/>, erişim tarihi 24.01.2018).

²Örneğin: Köse, A. (2014). Değişimin Gölgesindeki Gelenek: Popüler Diziler Ve Farklılaşan Ad Verme Kültürü. *Milli Folklor*, 26(101); Şahin, B., Poyraz, T., Öktem, P., & Şimşek, A. (2003). Bir Popüler Kültür Ürünü Olarak Asmalı Konak Dizisinin Yöre Turizmine Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü e-dergisi*; Cılızoğlu, G. Y. (2011). Kitle iletişim araçlarında yer alan kurgusal sosyal mesajlar: televizyon dizilerinde kitleselleştirilen değerlere yönelik bir analiz; Erjem, Y., & Çağlayandereli, M. (2006). Televizyon ve Gençlik: Yerli Dizilerin Gençlerin Model Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(1 s 28). Konuyla ilgili literatür (Geen, 1990; Paik, 1990; Centerwall, 1992; Freedman, 1992) incelendiğinde televizyonun birey ve toplum üzerindeki etkilerini araştıran çok sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir.

³Örneğin: *Kurtlar Vadisi* (2003), *Ezel* (2009), *Behzat Ç* (2010), *Reaksiyon* (2014), *Poyraz Karayel* (2016), *Söz* (2017), *Çukur* (2017).

⁴Bu çalışma içerisinde şiddet şu şekilde tanımlanmıştır: "Bir tarafın, diğer tarafın bedensel, kültürel, maddi, simgesel bütünlüğüne, değerlerine, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranması ile ortaya çıkan durum" (Michaund, 1991: 8-9; aktaran Türk, 2015: 91).

⁵"İstanbul'un en belalı mahallerinden Çukur'un kontrolü Koçova ailesinin elindedir. Koçovalıların Çukur'u yönetirken en önemli kuralları da uyuşturucuya asla izin vermemeleridir. Ancak gözünü bu mahalleye dikmiş ve bu yasağı kırmaya hazırlanan yeni bir grubun ortaya çıkması ile mevcut düzen bozulur. Tam Koçovalıları pes ettirdiklerini düşündüklerinde, ailenin küçük oğlu Yamaç yıllar önce bambaşka bir hayat kurmak için arkasında bıraktığı Çukur'a geri dönecek ve yeni bir dönem başlayacaktır. " (<http://www.showtv.com.tr/dizi/tanim/cukur/2076>, erişim tarihi 06.02.2018).

Kaynakça

- Anderson, J. C., & Moore, S. D. (2003). Matthew and masculinity. *New Testament Masculinities*, 67-91.
- Bird, S. R. (1996). Welcome To The Men's Club: Homosociality And The Maintenance Of Hegemonic Masculinity. *Gender & Society*, 10(2), 120-132.
- Boswell, A., and J. Z. Spade. 1996. Fraternities and collegiate rape culture: Why are some fraternities more dangerous places for women? *Gender & Society* 10:133-47.
- Connell R. W. (1995). *Masculinities*, Uk: Polity Press.
- Connell, R. W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet Ve İktidar*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Flood, M. (2008). Men, sex, and homosociality: How bonds between men shape their sexual relations with women. *Men and masculinities*, 10(3), 339-359.
- Gilmartin, S. K. (2007). Crafting heterosexual masculine identities on campus: College men talk about romantic love. *Men and masculinities*, 9(4), 530-539.
- Gregory, M. R. (2009). Inside the locker room: Male homosociability in the advertising industry. *Gender, Work & Organization*, 16(3), 323-347.
- Greven, D. (2002). Dude, where's my gender?: Contemporary teen comedies and new forms of American masculinity. *Cineaste* 27, no.3: 14-21.
- Hacısofuoğlu, İ., & Koca, C. (2011). Delikanlı gibi yaşayın, Delikanlı gibi oynayın": Eril bir alan olarak spor medyası üzerine bir inceleme". *Medyada hegemonik erkeklik ve temsil içinde*, 69-93.
- Hearn, J. (1998). Troubled masculinities in social policy discourses. *Men, gender divisions and welfare*, 37-62.
- Herek, G. M., J. C. Cogan, and J. R. Gillis. 2002. Victim experiences in hate crimes based on sexual orientation. *Journal of Social Issues* 58 (2): 319-39.
- Herek, G. M., J. C. Cogan, and J. R. Gillis. 2002. Victim experiences in hate crimes based on sexual orientation. *Journal of Social Issues* 58 (2): 319-39.
- Kandiyoti, D. (1997). *Cariyeler, bacılar, yurttaşlar: kimlikler ve toplumsal dönüşümler*. (Çev. A. Bora, F. Sayılan, Ş. Tekeli, H. Tapınç, F. Özbay). İstanbul: Metis Yayınları.,

- Kiesling, S. F. (2005). Homosocial desire in men's talk: Balancing and re-creating cultural discourses of masculinity. *Language in Society*, 34(5), 695-726.
- Kozloff, S. (1992). "Narrative Theory And Television", *Channels Of Discourse, Reassembled*, 67-100.
- Kutner, N. G., & Brogan, D. (1974). An investigation of sex-related slang vocabulary and sex-role orientation among male and female university students. *Journal of Marriage and the Family*, 474-484.
- Lipman-Blumen, J. (1976). Toward a homosocial theory of sex roles: An explanation of the sex segregation of social institutions. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 1(3, Part 2), 15-31.
- Mac an Ghail, M. (1994). visibility: Sexuality, race and masculinity in the school context. *Challenging lesbian and gay inequalities in education*, 152-176.
- Messner, M. A. (2001). Friendship, intimacy, and sexuality. *The masculinities reader*, 253-265.
- Onur, H., & Koyuncu, B. (2004). Hegemonik erkekliğin görünmeyen yüzü: Sosyalleşme sürecinde erkeklik oluşumları ve krizleri üzerine düşünceler. *Toplum ve Bilim*, 101, 31-49.
- Özmen S. (2005) "Televizyon Dramalarında Kadının Temsili", İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, No.22, Ss.253-259.
- Özsoy, A. (2016). "Yerli Televizyon Dizilerinde Farklılaşan Toplumsal Cinsiyet Temsilleri Üzerine Bir Tartışma", *Toplumsal Cinsiyet & Medya Temsilleri*, (Ed.: Şahide Yavuz), İstanbul: Heyamola Yayınları.
- Özsoy, Aydan (2011) *Televizyon Ve İzleyici: Türkiye'de Dönüşen Televizyon Kültürü Ve İzleyici*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Sancar, Serpil (2013), *Erkeklik: İmkansız İktidar. Ailede, Piyasada Ve Sokakta Erkekler*, Metis Yayınları İstanbul.
- Serttaş, A., & Gürkan, H. (2015). Türkiye'deki Kadın İzleyicilerin Televizyon Programlarındaki Kadını Alımlaması. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi| Istanbul University Faculty Of Communication Journal*, (48).
- Snyder, M. (2007). Crises of masculinity: Homosocial desire and homosexual panic in the critical Cold War narratives of Mailer and Coover. *Critique: Studies in Contemporary Fiction*, 48(3), 250-277.
- Sönmez Mustafa (2010), *Medya, Kültür, Para Ve İstanbul İktidarı*, Yordam Kitap, İstanbul.
- Tallberg, T. (2009). The gendered social organisation of defence: Two ethnographic case studies in the Finnish defence forces. *Svenska handelshögskolan*
- Timisi, N. (2010). "Kadınların İnsani Gelişmesinde Medyanın Rolü Ve Eğitim", *Toplumsal Gelişimde Türk Japon Kadınının Eğitimi Çalışmaları Paneller Ve Araştırma Sonuçları*. (Ed.: Mete Tunçoku), Ankara: Pozitif Matbaa.
- Türk, H. B. (2015). 'Şiddete meyyalim vallahi dertten': Hegemonik erkeklik ve şiddet. *İçinde (85-111) Şiddetin Cinsiyetli Yüzleri. der. Betül Yazar*. (İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2015).
- Yücel, V. (2014). *Kahramanın Yolculuğu: Mitik Erkeklik ve Suç Draması*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.